

ДЕРЖАВНІ СЛУЖБОВЦІ ЯК СУБ'ЄКТИ КОРУПЦІЙНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

У статті розглядаються питання, пов'язані з боротьбою з корупцією серед державних службовців України, зокрема характерні для України корупційні правопорушення, аналізуються сьогодинішній стан боротьби з цим суспільно небезпечним явищем, чинники, що зумовлюють скоєння корупційних правопорушень державними службовцями тощо.

Проблема корупції сьогодні є однією з найактуальніших проблем для України. Адже корупція обмежує конституційні права та свободи людини і громадянина, заважає нормальному функціонуванню державного апарату, гальмує просування в державі соціально-економічних реформ, сприяє розвитку організованої злочинності, негативно відбивається на міжнародному авторитеті країни тощо. На жаль, в Україні корумповані відносини все більше витісняють правові, етичні відносини між людьми і поступово трансформуються у звичайну норму поведінки, що, безумовно, загрожує її майбутньому.

Що ж означає це суспільно небезпечне явище? З латини поняття «корупція» перекладається як «спотворення моралі» [1]. Законом України «Про боротьбу з корупцією», що був прийнятий Верховною Радою України 5 жовтня 1995 року, «корупцію» визначено як діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямовану на протиправне використання наданих їм повноважень з метою одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг. З аналізу цього визначення випливає, що суб'єктами корупційних правопорушень виступають особи, які офіційно наділені владою чи посадовими повноваженнями. До них на-

самперед відносяться державні службовці — особи, які займають посади в державних органах та їх апараті щодо практичного виконання завдань, функцій держави і наділені відповідними службовими повноваженнями та одержують заробітну плату за рахунок державних коштів. Закон України «Про боротьбу з корупцією», що визначає правові та організаційні засади запобігання корупції, виявлення та припинення її проявів, відносить до корупційних діянь державних службовців правопорушення, які полягають у протиправному використанні ними своїх посадових повноважень з метою одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг.

Сьогодні характерними для України корупційними правопорушеннями державних службовців є порушення положень Закону України «Про державну службу» щодо декларування ними своїх доходів, втручання у вирішення судових справ з використанням посадового становища, одержання хабарів, зловживання владою чи посадовим становищем, участь у роботі керівних органів підприємств і господарських товариств, втручання з використанням свого посадового становища в діяльність працівників прокуратури, органів внутрішніх справ, перевищення влади або посадових повноважень, розкрадання державного або колективного

майна шляхом зловживання своїм посадовим становищем та інші правопорушення, які вчиняються для задоволення корисливих інтересів [2].

Концепція боротьби з корупцією на 1998—2005 роки виділяє три групи правопорушень, які в правовому відношенні становлять корупцію: корупційні злочинні, інші правопорушення (адміністративні, цивільно-правові) та порушення етики поведінки посадових осіб, пов'язані із вчиненням корупційних діянь. Зазначається, що корупційні діяння мають такі форми:

- зловживання владою або посадовим становищем, перевищення влади або посадових повноважень та інші посадові злочини, що вчиняються для задоволення корисливих чи інших особистих інтересів або інтересів інших осіб;

- розкрадання державного, колективного або приватного майна з використанням посадового становища;

- одержання кредитів, позичок, допомоги, придбання цінних паперів, нерухомості або іншого майна з використанням пільг чи переваг, не передбачених законодавством або на які особа не має права;

- здійснення безпосередньо та через посередників або підставних осіб підприємницької діяльності з використанням влади чи посадових повноважень, а також пов'язаних з ними можливостей;

- хабарництво;

- сприяння з використанням посадового становища фізичним і юридичним особам у здійсненні ними підприємницької та іншої діяльності з метою незаконного одержання за це матеріальних або інших благ, пільг та інших переваг;

- неправомірне втручання з використанням посадового становища у діяльність інших державних органів чи посадових осіб з метою перешкодження виконанню ними своїх повноважень чи домагання прийняття неправомірного рішення;

- використання інформації, одержаної під час виконання посадових обов'язків, у корисливих чи інших особистих інтересах;

- необґрунтована відмова у наданні відповідної інформації або несвоєчасне її надання, або надання недостовірної чи неповної службової інформації;

- протегування з корисливих або інших особистих інтересів у призначенні на посаду особи, яка за діловими і професійними якостями не має переваг перед іншими кандидатами.

На мою думку, залежно від характеру, мотивації та спрямованості корупційних правопорушень їх можна поділити на дві групи. До першої групи слід включити корупційні правопорушення державних службовців, в основі яких лежать зловживання владою або посадовим становищем з корисливою метою. Це може бути незаконне отримання

державним службовцем матеріальних благ або послуг, незаконне заволодіння чужим майном або правом на нього і т. п.

До другої групи належать інші правопорушення, які вчинюються державним службовцем з некорисливої заінтересованості. В результаті їх вчинення зазначена особа не має на меті протиправно заволодіти майном чи одержати незаконну винагороду і т. п., а прагне задовольнити інший свій або інших осіб інтерес, наприклад, протегує родичу в просуванні по державній службі або сприяє в отриманні ним позачергово житла із державного житлового фонду тощо.

Поділ корупційних правопорушень на такі умовні групи, на мою думку, має значення для проведення ефективного аналізу їх причин і передумов з метою врахування його результатів при подальшій розробці антикорупційних заходів.

Існує багато чинників, що зумовлюють корупцію серед державних службовців нашої країни. Серед них, на мій погляд, слід було б виділити політичну нестабільність, низьку заробітну плату, відсутність належної антикорупційної законодавчої бази та незадовільний стан боротьби з корупцією. Хотілось би зупинитися на двох останніх чинниках.

Щодо чинної законодавчої антикорупційної бази.

Суттєвим недоліком законодавчої антикорупційної бази, який перешкоджає ефективній протидії корупції, є відсутність у Кримінальному кодексі України статті про відповідальність за корупцію. Адже боротьба з цим явищем обмежується лише адміністративно-правовими засобами, які передбачені Законом України «Про боротьбу з корупцією», оскільки кримінально-правові норми, що передбачають відповідальність за посадові зловживання та інші посадові злочини, на думку багатьох науковців з кримінального права, не можна зводити до корупції. Просто кажучи, зазначені злочини і корупція по суті є різними речами.

Що ж стосується стану боротьби з корупцією, то Верховна Рада України, негативно оцінюючи роботу правоохоронних органів та органів виконавчої влади за минулий рік, відзначила, що деякі їхні керівники «намагаються підмінити серйозні оцінки стану корупції в Україні заспокійливою еквілібристикою цифрами, з аналізу яких можна зробити висновок про те, що в нашій країні з корупцією не має майже ніяких проблем. Адже до кримінальної відповідальності притягаються, практично, лише дрібні хабарники і то, як правило, сільського і районного рівня. Кримінальні справи, де згадуються прізвища високопосадових осіб, в жодному разі не були доведені до судового розгляду, а матеріали таких справ використовуються виключно у політичних цілях, що вже само по собі можна трактувати як корупцію» [3].

1. *Пишеничнюк Д.* Корупція і цивілізована Україна — поняття несумісні // Корупція в Україні.— К., 2000.— С 34.
2. *Мельник М. І.* Наукове забезпечення антикорупційної діяльності в органах державної влади.— К.: Основа, 1999.— С 14.
3. Постанова Верховної Ради України «Про підсумки парламентських слухань щодо стану боротьби з корупцією в Україні» № 2612 — ІІІ від 5 липня 2001 року.

Verbytskyi K. O.

STATE OFFICIALS AS SUBJECTS OF CORRUPTIVE ACTS

The article deals with issues of fighting corruption among state officials in Ukraine. Particularly, it reveals topicality of this problem, typical for Ukraine corruptive acts of its state officials, and the present state of struggling with this socially dangerous phenomenon. It also analyses factors that cause corruptive acts of state officials and some other issues.